

Miljøvernminister: Bård Vegar Solhjell

Ref.nr.:

Saksnr:

Dato: 27.04.2012

Verneplan for Fulufjellet nasjonalpark og Fregn naturreservat i Trysil kommune, Hedmark fylke

1. Forslag

Miljøverndepartementet legger med dette fram forslag til Fulufjellet nasjonalpark og Fregn naturreservat i Trysil kommune i Hedmark fylke.

Forslaget omfatter:

Fulufjellet nasjonalpark ca 82,5 km²

Fregn naturreservat ca. 3,9 km².

Totalt areal er ca 86,4 km². Av den foreslåtte nasjonalparken ligger ca. 53 % på statlig grunn. Nesten hele arealet som inngår i forslaget til naturreservatet er statsgrunn.

1.1 Hjemmelsgrunnlag

Fulufjellet foreslås vernet som nasjonalpark i medhold av naturmangfoldloven § 34, jf. § 35, § 62 og § 77. Vilåret for å kunne opprette nasjonalparker etter naturmangfoldloven § 35 er at arealet omfatter større naturområder som inneholder særegen eller representative økosystemer eller landskap og som er uten tyngre tekniske inngrep.

I henhold til naturmangfoldloven § 7 skal prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8-12 legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet, og det skal framgå av beslutningen hvordan disse prinsippene er tatt hensyn til og vektlagt i vurderingen av saken. Forvaltningsmålene i §§ 4 og 5 trekkes også inn i skjønnsutøvingen. De nevnte bestemmelser i naturmangfoldloven skal således inngå som en integrert del i skjønnsutøvingen ved saksbehandling av vernesaker etter naturmangfoldloven.

Den foreslåtte nasjonalparken utgjør et stort, sammenhengende og i det vesentlige et villmarkspreget naturområde som inneholder særegne og

representative fjell- og skogøkosystemer og et landskap uten tyngre tekniske inngrep. Innenfor området finnes særpregede kvartærgeologiske forekomster og høyreliggende urskogspreget barskog med et stort naturmangfold.

Nasjonalparken skal bidra til bevaringsmålene i naturmangfoldlovens § 33 bl.a. bokstavene a (*variasjonsbredden av naturtyper og landskap*), b (*arter og genetisk mangfold*), c (*truet natur og økologiske funksjonsområder for prioriterte arter*), d (*større intakte økosystemer, også slik at de kan være tilgjengelige for enkelt friluftsliv*) og g (*økologiske og landskapsmessige sammenhenger nasjonalt og internasjonalt*).

Fregn foreslås vernet som naturreservat i medhold av naturmangfoldloven § 34, § 37 og § 62. Vilkåret for å kunne opprette et naturreservat etter naturmangfoldloven § 37 er at arealet enten inneholder truet, sjelden eller sårbar natur, representerer en bestemt naturtype, på annen måte har særlig betydning for biologisk mangfold, utgjør en spesiell geologisk forekomst eller har særskilt naturvitenskaplig verdi.

Det foreslåtte naturreservatet er et naturpreget barskogområde med naturtyper, økosystemer, arter og naturlige økologiske prosesser, og som har særskilt naturvitenskaplig verdi. I området finnes store areal med gammel barskog på kalkrik grunn med et rikt naturmangfold. Naturreservatet skal bidra til bevaringsmålene i naturmangfoldlovens § 33, blant annet bokstavene a (*variasjonsbredden av naturtyper og landskap*), b (*arter og genetisk mangfold*), c (*truet natur og økologiske funksjonsområder for prioriterte arter*), og e (*områder med særskilte naturhistoriske verdier*).

Vern av de to foreslåtte områdene bidrar til å oppfylle nasjonale mål og internasjonale forpliktelser i Prop. 1 S (2011-2012) Miljøverndepartementet, Verdens naturvernunion (IUCN) og konvensjonen for biologisk mangfold (CBD), jf. naturmangfoldloven § 46 1.ledd.

Verneområdene skal bidra til å oppfylle nasjonale mål som bl.a. ”*Eit representativt utval av naturtypene i fjellet og i skog skal vernast for kommande generasjonar. Mangfaldet av naturtypar i skog og på fjellet skal takast vare på eller gjenopprettast innanfor sitt naturlege utbreiingsområde, og slik at alle stadeigne arter førekjem i levedyktige bestandar. Det genetiske mangfaldet og viktige økologiske funksjonar og tenester skal takast vare på*”.

Vernet sikrer ett av de større villmarkspregede områdene som er igjen i Hedmark og sikrer leveområdet for enkelte trua arter, jf. kap. 1.2. Opprettelsen av Fulufjellet nasjonalpark bidrar til å nå internasjonale mål og forpliktelser, bl. a. nedfelt i konvensjonen for biologisk mangfolds artikkel 8

om et sammenhengende verneområdenettverk, jf også naturmangfoldloven § 33 bokstav g.

Ved å verne disse naturområdene mot ulike typer inngrep (hogst, hyttebygging, kraftlinjer m.m.), gir verneområdene også et positivt bidrag til det nasjonale og internasjonale målet om å stanse tapet av naturmangfold, jf. naturmangfoldlovens § 33 bokstav a, b og c.

1.2. Vurdering etter naturmangfoldloven kapittel II

Vernets konsekvenser for naturmangfoldet skal vurderes i et helhetlig og langsiktig perspektiv, der hensynet til det planlagte vernet og eventuelt tap eller forringelse av naturmangfoldet på sikt, avveies.

1.2.1 Kunnskap om verneverdiene, jf. § 8

Etter § 8 i naturmangfoldloven skal offentlige beslutninger som berører naturmangfoldet så langt det er rimelig, bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand, samt effekten av påvirkninger.

I 2000 og 2004 ble det foretatt kartlegging av naturforholdene i Fulufjellet nasjonalpark og i Fregn naturreservat. I rapporten 3/2001 *Botanisk undersøkelse av østre Ljørdalen i Trysil kommune* av Heidi Solstad og Reidar Elven er det konkludert med at fjellene i østre Trysil er ekstremt artsfattige, både nasjonalt og internasjonalt. Høsten 2004 ble det gjennomført en ny kartlegging av de botaniske verdiene i østre Ljørdalen med hovedfokus på skogfaglige naturverdier. Denne kartleggingen er sammenfattet i en egen rapport, samt at registreringene er lagt inn i Naturbasen.

Hovedkonklusjonen i rapporten var følgende: *”Størstedelen av skogene er produksjonsskoger uten spesielle naturverdier, men langs fjellsidene og på høyder finnes det på mange steder både granskog, furuskog, bekkekløfter og rasmark med meget store naturverdier som gir grunnlag for vern etter naturvernloven for deler av området.”*

Videre er det i rapporten konkludert med at i skog med naturpreg, såkalte kjerneområder, finnes et stort mangfold av arter som er knyttet til naturskog, kilder og gamle lauvtrær. Informasjon fra Artsdatabanken er benyttet for å få best mulig kunnskap om de artene og naturtypene som er registrert i området og som er klassifisert som trua eller nær trua, jf. Norsk rødliste for arter 2010 og Norsk rødliste for naturtyper 2011.

1.2.1.1 Fulufjellet nasjonalpark

Verneområdet omfatter et relativt stort, sammenhengende og inngrepsfritt fjellområde. Langs fjellsidene og på høyder finnes det både granskog, furuskog, bekkekløfter og rasmarker med høye naturverdier. Sammen med

den tilgrensede nasjonalparken på svensk side vil verneområdet utgjøre en stor og helhetlig økologisk og landskapsmessig enhet. I enkelte liser finnes det eldre gran- og furuskog, med preg av naturskog og med enkelte furutrær på opptil 350 år. Områdene definert som bekkeløfter tilhører naturtypen kontinentale skogsbekkeløfter. Noen partier av granskogen er av typen høgstaudegranskog. Begge disse naturtypene er klassifisert som nær truet i Norsk rødliste for naturtyper 2011.

Vegetasjonen i snaufjellet er lite variert og området representerer, både nasjonalt og internasjonalt, en ekstremt artsfattig fjellvegetasjon. Området Storgnollen-Steinknøsen-Furuknøsen har landskapsmessige og kvartærgeologiske verdier. Den foreslåtte nasjonalparken har mange kilder med frodig vegetasjon. Av arter som er oppført som trua i Norsk rødliste for arter 2010, kan nevnes soppartene sibirkjuka (sårbar) og sjokoladekjuka (sterkt truet). Den sistnevnte arten trives i gammel gran- og blandingsskog, og den har vist en stor tilbakegang de siste 5 årene. Det er hogst som utgjør den største trusselen mot arten. For øvrig er det registrert enkelte planter og lav som er klassifisert som nær truet, jf. Norsk rødliste for arter 2010. Av disse kan nevnes; mogop, huldreblomst, olivenlav, furuskjell og sprikeskjell. Både gaupe (sårbar) og brunbjørn (sterkt truet) er registrert i området.

Oversikten over områder uten tyngre tekniske inngrep i Norge, jf. INON, viser at ca. 20 % av Fulufjellområdet kommer inn under den nest strengeste kategorien, som ligger mellom 3 og 5 kilometer fra større tekniske inngrep. Om lag 60 % av arealet kommer inn under kategorien som ligger 1 til 3 km fra større tekniske inngrep. Dette er en indikasjon på at økosystemet er relativt inntakt.

1.2.1.2 Fregn naturreservat

I det foreslåtte naturreservatet er det store arealer med gammel naturskog på kalkrik grunn med rikt artsmangfold. I øvre deler av lia finnes kalkfuruskog med stedvis grove dimensjoner. I den sørlige delen av området finnes det svært gammel furuskog, der enkelte trær er mellom 300 og 400 år gamle. Enkelte steder finnes mye død ved og flere steder er det spor etter skogbrann. Av arter som er registrert på Norsk rødliste for arter 2010, kan nevnes planten mogop og soppartene duftskinn og rosenkjuka, som alle er klassifisert som nær truet. Mye død ved finnes enkelte steder og det er mange spor etter skogbrann.

I det foreslåtte Fregn naturreservat finnes en god del areal med eldre naturskog som vokser på kalkrik grunn. Her finner vi et rikt artsmangfold, bl.a. kalkfuruskog med enkeltstående grovvokste trær. Noen av trærne er svært gamle (300-400 år) og det er registrert flere arter på Norsk rødliste for arter 2010. Den samlede kunnskapen om naturverdiene i dette området viser

at det er registrert nasjonalt verneverdig natur. Det vises for øvrig til Fylkesmannen i Hedmarks tilrådning av desember 2006.

1.2.2 Kunnskap om virkninger av vernet på naturverdiene

Når det gjelder trusler mot verneverdiene, vises det til kap. 1.3. For en beskrivelse av virksomhet som pr. i dag foregår i verneområdene, vises det til kap. 1.4. Av tidligere påvirkninger har det vært gjennomført enkelte tekniske inngrep i Fulufjellet nasjonalpark, jf. kap. 1.4. Det er foretatt noe plukkhogst i enkelte delpartier, samt at det finnes tråkk og stier og noen korte strekninger med skogsvei/traktorvei. Enkelte bygninger finnes innenfor verneområdene. Hogst vil bli forbudt med vern av områdene, og vil således ikke være en framtidig påvirkning.

I vernebestemmelsene er det gitt rom for vedlikehold av eksisterende bygninger, innretninger og anlegg som ikke fører til bruksendring. Det er også satt forutsetning om at det skjer i samsvar med lokal byggeskikk og tilpasses landskapet. Det er et lite antall bygninger i de to verneområdene, og med de vilkårene som er satt i verneforskriftene, er vanlig vedlikehold vurdert til å ha ingen direkte negativ innvirkning på arter eller naturtyper i verneområdene. Vedlikehold av eksisterende bygninger er derfor direkte tillatt i verneforskriftene

I verneforskriften er det tillatt å vedlikeholde merkede stier, løyper, bruer, klopper og skilt. Omfanget av slike tiltak er så beskjedent at det er vurdert til å ha ingen vesentlig negativ innvirkning på arter og naturtyper, eller økosystem.

Når det gjelder høsting av naturressursene i verneområdene, er jakt og fiske i samsvar med gjeldende regelverk tillatt. Beite er tillatt, men det går ikke noen dyr på beite der i dag. Plukking av bær og matsopp, samt plukking av vanlige planter til eget bruk kan skje uten noen form for søknad

Jakt og fiske kan medføre reduserte bestander og forstyrrelser på dyrelivet. Imidlertid ligger det god kunnskap til grunn for fiske- og jaktreglene vi har i Norge, slik at arter ikke blir overbeskattet. I disse konkrete områdene vil jakt og fiske være av begrenset omfang. Forstyrrelse av fisk og vilt i en avgrenset periode i fiske- og jakttiden, blir ikke vurdert som en vesentlig negativ innvirkning på de trua og nær trua artene og naturtypene i de to foreslåtte verneområdene, eller på de høstbare artene.

Skadefelling av store rovdyr er direkte tillatt, under vilkår om at det er i samsvar med gjeldende regelverk. Det er lagt til grunn at det samsvarer med vedtatte nasjonale bestandsmål for artene.

Beiting i skogsområder eller på høyfjellet er ut fra den kunnskapen som vi har om dette i dag, vurdert til ikke å ha noen negativ effekt på trua planter, sopp eller lavarter. Moderat beite vil også kunne ha positiv innvirkning på en del arter.

Plukking av det som er klassifisert som matsopp til matauk, vil ut fra vår kunnskap om sopparter, ikke utgjøre noen trussel mot de soppartene som er enten trua eller nær trua. Plukking av bær skjer på arter som ikke på noen måte står i fare for å bli trua, og slik aktivitet er derfor vurdert til å være uten negativ effekt på natur og naturverdier.

Folk bruker planter til ulike formål, for eksempel til pynt i huset og til matlaging, og bestemmelsene åpner derfor opp for plukking av vanlige planter til eget bruk. Vanlige planter er å forstå som planter som har en god utbredelse, og som ikke på noen måte er trua eller nær trua. Med de to omtalte begrensningene er vår erfaring at dette ikke vil kunne utgjøre noen fare for arter eller naturtyper som trenger særskilt beskyttelse.

Bålbrenningen er direkte tillatt, men skal skje i samsvar med øvrig regelverk (forbud i perioden 15.04 – 15.09). Med denne begrensningen i bruken av bål er faren for skogbrann vurdert til å være relativt liten. Det er også lagt begrensninger på bruken av trevirke av hensyn til ivaretagelse av verneverdiene knyttet til slikt trevirke.

Motorisert ferdsel er direkte tillatt ved uttransport av syke eller skadde bufe i begge verneområdene, mens uttransport av felt elg eller hjort med lett terrenggående kjøretøy er tillatt i naturreservatet. Dette fordi slik transport vurderes å foregå i et så begrenset omfang at det ikke vurderes å ha negativ effekt på verneverdiene. Motorferdsel i forbindelse med redningsaksjoner kan også skje på barmark. Selv om slik transport kan påføre naturen skader, er slike hendelser vurdert til å ha liten sannsynlighet og med lite omfang, og er vurdert til å ha liten negativ innvirkning på trua natur og naturtyper.

Miljøverndepartementet anser at den foreliggende kunnskapen om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand, jf. kap. 1.2.1, samt kunnskapen om effekten av denne verneplanen på arter og naturtyper, i denne saken står i et rimelig forhold til sakens karakter. Departementet anser derfor at kunnskapsgrunnlaget i § 8 er oppfylt.

På denne bakgrunn er det Miljøverndepartementets vurdering at det foreligger tilstrekkelig kunnskap om effekten av vernet på naturverdiene, slik at føre-var-prinsippet ikke får særlig vekt i denne saken, jf. naturmangfoldloven § 9.

1.2.3 Vurdering av samlet belastning, jf. § 10

I henhold til § 10 skal påvirkningen av et økosystem vurderes ut fra den samlede belastningen som økosystemet er eller vil bli utsatt for. Kunnskap om eksisterende og eventuelle framtidige trusler som påvirker verneverdiene, har imidlertid vært sentralt i forbindelse med utformingen av verneområdeforskriftene.

Verneplanen åpner opp for at det gjennom søknad kan gis tillatelse til gjenoppføring av bygninger som har brent ned eller gått tapt ved naturskade. Antall bygninger er lavt og de som finnes, ligger under tregrensen. Eventuell gjenoppbygging av disse få bygningene vurderes ikke å utgjøre noen vesentlig belastning for naturverdiene i disse to områdene. Det samme gjelder for eventuelle ombygninger eller mindre utvidelser, eller riving for gjenoppbygging for samme bruk. Eventuelle bruksendringer av disse få bygningene, så fremt det ikke dreier seg om fast bosetting, vil ikke utgjøre noen stor belastning for naturverdiene.

Vedhogst kan tillates i tilknytning til buer, hytter og setrer i nasjonalparken. Siden dette gjelder få bygninger, og lagt til grunn dagens feriebruk, vil dette utgjøre en liten del av den gjenveksten av trevirke som skjer i området. Slik utnytting vurderes derfor ikke til å utgjøre noen vesentlig belastning på naturverdiene i nasjonalparken.

Endringer i naturtilstanden som for eksempel forsuring av vann og vassdrag kan skje, og det er derfor åpnet opp for å gi tillatelse til kalking av vassdrag for å reetablere eller hindre at en art dør ut. Dette er tiltak for å redusere den samla belastningen på naturen i området.

Mange vann har vært naturlig fisketomme, men fisk er satt ut av mennesker i mange skogs- og fjellvann. Som en del av kultiveringsarbeidet for fisk, er det i verneforskriften åpnet for utsetting av fisk fra lokale fiskestammer. Slik utsetting kan ha negativ effekt på amfibier og insekter, men ut fra den kunnskapen vi har om naturverdiene i området og med de begrensningene som er lagt inn i forskriften, vil ikke utgjøre noen trussel mot verneverdiene i områdene.

Saltsteiner som er nødvendig for dyr på beite, kan etter søknad tillates transportert inn i nasjonalparken på snødekt mark. Dette vurderes ikke skje i et slikt omfang at det vil kunne ha vesentlige negative påvirkninger på verneverdiene. Verneforskriften åpner for å gi tillatelse til motorisert transport av ved med beltekjøretøy på snødekt mark, samt bruk av lett beltekjøretøy som ikke setter varige spor i terrenget, eller med luftfartøy for uttransport av felt elg eller hjort. Motorisert transport av ved og materialer m.m. til buer og hytter kan omsøkes. Øvelseskjøring til enkelte viktige samfunnsformål kan tillates. Selv om verneforskriften åpner opp for en del

aktiviteter direkte, jf. kap. 2.1, samt hjemler for å tillate en del virksomheter etter søknad, se over, er vår vurdering at omfanget av disse aktivitetene ikke vil kunne bli så stort at det vil kunne ha noen vesentlig negativ innvirkning på økosystemet.

Når det gjelder mulige framtidige negative påvirkninger, vil vernet i seg selv ikke kunne redusere menneskeskapte klimaendringer. Derimot vil vern av store sammenhengende områder som dette, kunne være en god investering i form av at de artene som lever der, som bl.a. vil kunne flytte seg oppover i høyden med stigende temperaturer. Økosystemer som ikke er fragmentert og utsatt for en rekke andre negative påvirkninger, vil være bedre rustet til å møte klimaendringene. Området kan også gi grunnlag for å studere eventuelle endringer i naturen som følge av klimaendringene.

Miljøverndepartementet mener at faren for inngrep og annen negativ påvirkning på økosystemene er minimal med de foreslåtte verneforskriftene. Prinsippet i naturmangfoldloven § 10 om økosystemtilnærming og samlet belastning er dermed vurdert og tillagt vekt.

Gjennom de restriksjonene som verneplanen medfører, blir leveområdet for trua og nær trua arter som sibirskjuka, sjokoladekjuka og huldreblomst ivaretatt. Dette vil bedre situasjonen for disse artene i et langsiktig perspektiv og bidra til at artene forekommer i levedyktige bestander i sitt naturlige utbredelsesområde, jf. § 5. Naturtyper som høgstaudegranskog og kontinentale bekkeløfter, som begge er ført opp som nær trua i Norsk rødliste for naturtyper 2011, vil innenfor de to verneområdene utvikle seg under påvirkning av primært naturens prosesser. Departementet vurderer det derfor slik at vernet med stor grad av sannsynlighet vil bidra til at de naturtypene blir ivaretatt innenfor sitt naturlige utbredelsesområde, jf. naturmangfoldloven § 4.

1.2.4 Kostnader ved miljøforringelse og miljøforsvarlige driftsmetoder, jf §§ 11 og 12

Prinsippet i naturmangfoldloven § 11 om at kostnadene ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver får ikke særlig betydning i denne saken ettersom vernet legger vesentlige begrensninger på hvilke tiltak som kan gjøres i området.

Enkelte tiltak som vil kunne tillates ut fra vesentlige samfunnsinteresser og ut fra sikkerhetshensyn mv. vil imidlertid kunne medføre negative påvirkninger på naturmangfoldet. I slike tilfeller vil man kunne settes vilkår som medfører kostnader for den som får en tillatelse eller dispensasjon. I slike tilfeller vil det legges vekt på § 11.

Når det gjelder naturmangfoldloven § 12, er lokaliseringalternativer aktuelt å vurdere, bl.a. i forbindelse med tillatelser og dispensasjoner til traseer for motorferdsel. For andre tiltak vil også lokalisering, men også valg av teknikker og driftsmetoder, for eksempel ved oppføring/påbygging av bygninger og nødvendig transport i den forbindelse måtte vurderes etter § 12. Også ved fastsettelse av forvaltningsplan skal det legges vekt på naturmangfoldloven § 12 om miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder.

1.3 Kulturminner

Noen gamle ferdselveger går igjennom Fulufjellet nasjonalpark. Särnvägen er en meget gammel ferdselsveg (sommerveg) fra tida før 1644, da Jämtland og Härjedalen tilhørte Norge. Vegen går fra Ljørdalsgrenda via Girdalssetra og Fulunebben over Fulufjellet på svensk side. Den såkalte Alterringvegen går opp Bergådalen over riksgrensen nordøst for Slottet til Alterringen på svensk side. Det er for øvrig ikke gjort noen grundig kartlegging av kulturminnene innenfor de to foreslåtte verneområdene.

1.4 Trusler mot verneverdiene

Trusler er knyttet til inngrep som kan påvirke plante- og dyrelivet negativt eller forringe områdets opplevelsesverdi. Hogst, hyttebygging, økt motorisert ferdsel og bygging av forskjellige anlegg/installasjoner er eksempler på tiltak og aktiviteter som på sikt kan bli en trussel mot verneverdiene i området.

1.5 Andre interesser

1.5.1 Tekniske inngrep, herunder energianlegg

Departementet legger til grunn at det ikke er registrert planer for utbygging av energianlegg innenfor de to foreslåtte verneområdene. Det er heller ikke noe utnyttbart vind- eller vannkraftpotensial. En traktorvei ender innerst i Girdalen og nord for Bjørnmorsetra i den foreslåtte nasjonalparken. I tillegg ligger det noen hytter/buer i nasjonalparken. For øvrig er det foreslåtte vernearealet uten store tekniske inngrep.

1.5.2 Jord- og skogbruk

Skogbruk er den viktigste næringsaktiviteten som blir berørt av de to verneforslagene. Statskog er den største enkeltgrunneieren, og det er beregnet at ca. 14.000 dekar med produktiv skog på deres grunn blir berørt av verneforslagene. På privat grunn er det beregnet at ca. 6.000 dekar med produktiv skog blir berørt. Selv om en del produktiv skog blir berørt av verneforslagene, er det i hovedsak den fjellnære skogen som inngår i de to foreslåtte verneområdene. Dette er i stor grad skog som er vanskelig tilgjengelig, eller som også uten vern i betydelig grad, vil være båndlagt som nøkkelbiotoper/hensynsområder.

1.5.3 Reiseliv/turisme

Den fritidsmessige bruken av de foreslåtte verneområdene er i det alt vesentlige knyttet til tradisjonelle aktiviteter som ikke krever noen form for tilrettelegging, for eksempel jakt, fiske, fotturer og skigåing. Fulufjellet Alpinsenter ligger nær grensa for nasjonalparkforslaget.

1.5.4 Friluftsliv og jakt og fiske

Fulufjellområdet er mye brukt som friluftslivsområde. Det er i første rekke lokalbefolkningen, men også hytteeierne i Ljørdalen som bruker området i friluftssammenheng. Det finnes ingen turisthytter her. Det er tradisjon for oppkjørte skiløyper i området øst for Ljørdalsgrenda. En av traséene berører den foreslåtte nasjonalparken.

Fulufjellområdet er et viktig område for jaktutøvelsen i Trysil. Det jaktes på elg, rådyr, bever og småvilt. Både hovedvassdraget Ljøra og sideelvene er attraktive fiskestrekninger. Jakt og fiske vil kunne fortsette som tidligere etter egne lovverk.

1.6 Planstatus

I kommuneplanen for Trysil 2007-2018 har alt areal som er forslått vernet status som område som skal båndlegges, mulig framtidig nasjonalpark.

2. Saksbehandling

2.1 Bakgrunn for verneplanarbeidet

Fulufjellet nasjonalpark ble opprettet på svensk side i 2002. Denne nasjonalparken omfatter et areal på 385 km². Formålet med opprettelsen var å bevare et relativt stort, sammenhengende fjell- og skogområde med særpreget vegetasjon og andre store naturverdier og med få tekniske inngrep.

Fra svensk side har det vært uttrykt ønske om at det settes i gang en planprosess i Norge med sikte på å etablere et tilgrensende norsk naturvernområde for å sikre verdiene som er knyttet til helheten av Fulufjellet. Fylkesmannen i Hedmark fikk derfor i 2004 i oppdrag fra Direktoratet for naturforvaltning å sette i gang en planprosess med sikte på å etablere et naturvernområde i Ljørdalen øst.

I 2004-2005 ble det gjennomført en planprosess for vern av skog på Statskog SFs grunn i Hedmark. Arealene innenfor det definerte planleggingsområdet for verneplanarbeidet i Ljørdalen Øst ble midlertidig unntatt fra den prosessen, for at et eventuelt vern av Fulufjellet og vern av barskog i østre deler av Ljørdalen skulle sees i sammenheng og behandles i samme prosessen.

2.2 Saksgang

Fylkesmannen utarbeidet et planleggingsområde på ca. 160 km². Melding om igangsetting av planarbeidet ble sendt grunneiere, hytteeiere og lokale og regionale lag, foreninger og etater i juni 2004. Meldingen om oppstart av planarbeidet ble også kunngjort i lokalavisene, og det ble holdt et åpent folkemøte i Ljørdalen i august 2004.

En lokal referansegruppe ble opprettet, der grunneiere, kommunen og lag og foreninger var representert. Referansegruppen var en kommunikasjonskanal mellom Fylkesmannen og de berørte partene, og den skulle innhente og kvalitetssikre grunnlagsmaterialet, samt påpeke konsekvenser av ulike avgrensninger og restriksjoner. Det har vært avholdt flere møter og befaring med referansegruppen, for å se området generelt og spesielt de områdene det knyttet seg særlige problemstillinger til.

Flere modeller for vern har blitt vurdert. Arbeidet munnet ut i forslag om opprettelse av Fulufjellet nasjonalpark og Fregn naturreservat. I desember 2006 ble forslaget sendt på lokal høring. Fylkesmannens anbefaling ble sendt Direktoratet for naturforvaltning i januar 2008.

Direktoratet for naturforvaltning sendte forslaget på sentral høring i mars 2008. I april 2008 deltok Direktoratet for naturforvaltning, sammen med Fylkesmannen og Trysil kommune på et folkemøte i Ljørdalen. I brev fra kommunen av 9. mai 2008 ble Direktoratet for naturforvaltning forespurt om utsettelse av behandlingen av saken. Det ble vedtatt å nedsette en arbeidsgruppe bestående av Trysil kommune, Statskog, Destinasjon Trysil og grendeutvalget/ grunneierne for å bistå i arbeidet med å utrede de eventuelle positive følgene av vernet. I brev fra Direktoratet for naturforvaltning av 30. mai 2008 samtykket direktoratet til utsatt behandling. Norsk institutt for naturforskning (NINA) utarbeidet på vegne av kommunen rapporten "Potensialet for økonomisk verdiskaping ved etablering av Fulufjellet nasjonalpark". Med denne som bakgrunn fattet kommunestyret et nytt vedtak av 10. februar 2009. Direktoratet for naturforvaltning og kommunen hadde en gjennomgang av innholdet i vedtaket den 11. mars 2009. Samme dag ble det gjennomført en befaring til Fulufjellet Alpinanlegg, for å se på grensedragingen rundt alpinanlegget. Direktoratet for naturforvaltning sammenfattet alle innspill og gjennomførte tilrådsmøte med kommunen 17. juni 2009.

Miljøverndepartementet mottok Direktoratet for naturforvaltnings tilråding i august 2009.

3. Viktige endringer under verneplanprosessen

I det lokale høringsdokumentet ble det skissert 5 modeller for vern. Med bakgrunn i et overordnet mål om å sikre de naturfaglige og

landskapsmessige kvalitetene, ble to av modellene vurdert til å være mer aktuelle enn de øvrige. Den ene omfatter en stor nasjonalpark som inkluderer fjellområdene og de mest verdifulle delene av den fjellnære barskogen inkludert Fregn naturreservat, og den andre omfatter opprettelse av 5-7 naturreservater, for å ivareta de naturfaglig mest verdifulle barskogområdene.

3.1 Avgrensning og arealomfang

Det er gjort enkelte grensejusteringer etter lokal høring, der bl.a. områder med ungskog og områder med utplantet contortafuru er tatt ut av de to foreslåtte verneområdene. Grensen ved Storgnollen, Steinknøsen og Furuknøsen er justert slik at Fulufjellet Alpinanlegg kan utvides, jf. kap. 6.4.1.

3.2 Verneforskrifter

I nasjonalparken er det foreslått å tillate Forsvarets nødvendige lavtflyging, oppkjøring av skiløyper etter søknad, samt adgang til å ta ut skadde/syke husdyr med motorisert kjøretøy. I forskriftene for begge verneområdene er det tatt inn bestemmelser om tillatelse til skadefelling av store rovdyr i samsvar med gjeldende lovverk. Verneforskriftene er videre justert slik at det kan gis tillatelse til motorisert ferdsel i noen helt spesielle tilfelle, jf også kap 6.6.

4. Forvaltning, økonomiske og administrative konsekvenser

Et utkast til forvaltningsplan skal foreligge samtidig med vernevedtak, jf. naturmangfoldloven § 35.

Fylkesmannen har i 2010 fått utarbeidet et første utkast til forvaltningsplan.

Direktoratet for naturforvaltning har myndighet til å fastsette hvem som skal være forvaltningsmyndighet for verneområdene. Kostnader i forbindelse med merking av grenser, oppsyn m.m. blir dekket innenfor de ordinære budsjettpostene. Direktoratet for naturforvaltning vil peke på at omfanget av vern i dette området medfører behov for en styrking av oppsynsaktivitet. En forvaltningsplan for områdene må ferdigstilles snarest mulig etter et vernevedtak og innspill gitt i flere faser av planarbeidet må da gis en vurdering. Forvaltningsplanen vil sendes på høring. Det vises for øvrig til merknadene vedrørende forvaltning og oppsyn, jf kapittel 6.7.

Miljøverndepartementet viser til at utgifter til erstatninger og gjennomføring av erstatningsprosessen, samt merking og oppsetting av skilt dekkes innenfor bevilgningen og tilsagnsfullmakten under kapittel 1427 post 34. Den årlige budsjettmessige oppfølgingen av utarbeiding av forvaltningsplan og etabler-

ing av oppsyn og skjøtsel, vil være avhengig av den økonomiske utviklingen og budsjettssituasjonen. Kostnadene til drift av nasjonalparkstyret og ansettelse av nasjonalparkforvalter(e) dekkes over kapittel 1427 postene 01 og 21. Det vises for øvrig til kapittel 6.7.4 vedrørende forvaltning av områdene. Departementet understreker at lokal medvirkning er viktig i utarbeidelsen av en forvaltningsplan.

5. Høring av verneforslaget

I tillegg til berørte grunneiere, rettighetshavere, kommuner og fylkeskommunen har følgende lokale, regionale og sentrale organisasjoner og instanser hatt planen til uttalelse:

Forsvarsbygg Region Østlandet, Fylkeslandbruksstyret i Hedmark, Eidsiva energi, Norges vassdrags- og energidirektorat Region Øst, Hedmark fylkeskommune, Statens Vegvesen, Hedmark Vegkontor, Glommen skogeierforening BA, Hedmark Bondelag, Hedmark Bonde- og Småbrukerlag, Hedmark Jeger- og Fiskerforbund, Utmarkslaget i Hedmark, Skogselskapet i Hedmark, Naturvernforbundet i Hedmark, Norsk Ornitologisk Forening avd. Hedmark, Den Norske Turistforening Oslo og Akershus, Hedmark Reiseliv BA, Ljøradalen Grendeutvalg, Ljørdalen Utmarkslag, Villmark Kennel / Ljøratunet, Ljøradalen jakt- og fiskeforening, Samfunnshuset Lund, Länsstyrelsen i Dalarnes län, Älvdalens kommun, Fulufjellet Hyttegrendelag, SB Skog, Høgskolen i Hedmark, avd. Evenstad og Skandinaviske bjørneprosjektet. Kommunal- og regionaldepartementet, Arbeids- og inkluderingsdepartementet, Statens landbruksforvaltning, Forsvarsbygg, Statens Kartverk, Stedsnavnstjenesten for Østlandet og Agderfylkene, Riksantikvaren, Bergvesenet, Norges Geologiske Undersøkelser, NSB hovedadministrasjonen, Jernbaneverket, Luftfartstilsynet, Vegdirektoratet, Norges vassdrag- og energidirektorat, Statkraft SF, Statnett SF, Statskog, Norges Bondelag, Norsk Sau og Geit, Norges Skogeierforbund, Norsk Bonde- og Småbrukarlag, Norskog, Norges Fjellstyresamband, Norges Luftsportforbund, Norges Naturvernforbund, Norges Jeger- og Fiskerforbund, Norsk Botanisk Forening, Botanisk museum NHM, Norsk Orkideforening, Norsk Ornitologisk Forening, Norsk Zoologisk Forening, Verdens Naturfond, Den Norske Turistforening, Friluftslivets fellesorganisasjon, Friluftsrådernes Landsforbund, Norges Idrettsforbund, Norges Orienteringsforbund, Norges Handicapforbund, Norsk Industri, Reiselivsbedriftenes landsforening, Natur og Ungdom, Norges Miljøvernforbund, Villreinrådet i Norge, Norsk Biologforening, SABIMA, SKOGFORSK, Norsk institutt for naturforskning, Biologisk institutt, Universitetet i Oslo, Universitetets naturhistoriske museer og botanisk hage, NTNU Fakultetet for naturvitenskap og teknologi, NTNU vitenskapsmuseet, NTNU Ringve botaniske have og Universitetet for miljø- og biovitenskap.

Det har kommet inn 46 uttalelser.

Berørte departementer har hatt verneforslaget på foreleggelse. Under sluttbehandlingen i Miljøverndepartementet har det vært møte med Trysil kommune.

6. Merknader til verneforslaget

6.1. Generelle merknader

Trysil kommune støtter etter andre gangs behandling forslaget om opprettelse av en nasjonalpark og et naturreservat.

Hedmark fylkeskommune mener forslaget ikke berører deres ansvarsområde i særlig grad og har av den grunn ikke spesielle merknader til saken.

Arbeids- og inkluderingsdepartementet, Luftfartstilsynet, Bergvesenet med bergmesteren for Svalbard, NTNU Vitenskapsmuseet, Statens vegvesen og Norsk institutt for skog og landskap har ingen merknader.

NVE er ikke kjent med forhold som vil være til hinder for opprettelse av verneområdene.

Länsstyrelsen i Dalarna, Älvdalens kommun og Naturskyddsföreningen i Dalarna støtter verneforslaget. Länsstyrelsen i Dalarna mener vernet har stor betydning for å verne et stort og sammenhengende naturområde på begge sider av riksgrensen. De påpeker at ut fra rene naturverdier er riksgrensen en kunstig grense.

Glommen Skog BA, Fulufjellet hyttegrendelag og Ljørdalen Utmarkslag mener verdiene i Fulufjellet kan ivaretas gjennom kommunal- og annen lokal forvaltning.

Ljørdalen Grendeutvalg ser det som positivt at spesielle forekomster vernes, men vurderer det som negativt at et grenseoverskridende vern kan føre til oppretting av en Pan Park.

To enkeltpersoner mener vern av Fulufjellet som nasjonalpark vil føre til at området får Pan Park-status.

To enkeltpersoner mener henvendelser og press fra Sverige ikke bør være begrunnelse for å sette i gang en såpass omfattende verneplanprosess på norsk side.

Statskog SF bemerker at de har ingen ønsker om å etablere Pan Park på sine arealer.

Norsk ornitologisk forening, Hedmark viser til at det i deler av verneområdet er et relativt rikt fugleliv, med mange spetter og enkelte rovfuglarter og ugler. De støtter verneforslaget.

Fylkesmannen er enig i at plan- og bygningsloven generelt er et viktig verktøy for å styre arealbruken. Verdiene knyttet til natur og landskap i Fulufjellområdet er så store at det imidlertid kvalifiserer for å bruke naturvernloven (naturmangfoldloven). Fragmentering av landskap og habitater er en av de viktigste årsakene til reduksjon av det biologiske mangfoldet. For å stoppe og helst snu denne trenden, er det viktig å etablere et tilstrekkelig nettverk av store verneområder, som omfatter et bredt spekter av biotoper. Dersom det etableres nasjonalpark på norsk side, vil det samlede grenseoverskridende nasjonalparkarealet kunne bli nær 500 km². Dette vil bidra til å sikre økologiske, landskaps- og friluftslivsverdier som er knyttet til helheten i Fulufjellet.

Fylkesmannen viser til at PAN Parks er en uavhengig privat stiftelse som fokuserer på forvaltning av naturvernområder. Fulufjället nasjonalpark på svensk side ble sertifisert som PAN Park i 2002. Sertifiseringen forutsetter at det opprettes et kjerneområde der for eksempel beiting, jakt og fiske ikke er tillatt. Interessene knyttet spesielt til jakt og fiske er store på norsk side. Fylkesmannen antar at mange av høringsinstansenes negative holdning til etablering av en nasjonalpark kan være frykt for at nasjonalparken PAN Park-sertifiseres. En sertifiseringsprosess etter PAN Parks kriterier vil være adskilt og uavhengig av den statlige verneplanprosessen. Slik Fylkesmannen har forstått framgangsmåten ved en mulig Pan Park-sertifisering, vil dette være avhengig av lokal godkjenning. Dette kan ikke gjennomføres ved sentrale vedtak.

Når det gjelder innspill om at verneprosessen er satt i gang etter svensk press, viser Fylkesmannen til at prosessen er i gang med utgangspunkt i oppdrag fra Direktoratet for naturforvaltning. Det har for øvrig fra ulike hold vært uttrykt ønske om å se både svensk og norsk side av Fulufjellet i en større vernesammenheng.

Direktoratet for naturforvaltning støtter kommunens ønske om, og de sentrale høringsinstansenes innspill, til opprettelse av ett naturreservat og en nasjonalpark, jf. Fylkesmannens vurdering av verneverdier og områdets kvaliteter.

Miljøverndepartementet slutter seg til Fylkesmannens og Direktoratet for naturforvaltnings vurderinger.

6.2 Grunnlaget for vern

Statskog SF, Ljørdalen Utmarkslag, eierne av Slottsliteigen og en enkeltperson mener det ikke er framlagt tilstrekkelig faglig grunnlagsmateriale som legitimerer vern av et så stort og sammenhengende område.

Fulufjellet hyttegrendelag mener de foreslåtte verneområdene ikke inneholder spesielle kvaliteter som ikke allerede er dekket av andre store verneområder i Norge.

SABIMA mener grunnlagsmaterialet er mangelfullt, og viser til at bl.a. moser, lav, sopp og insekter ikke er undersøkt.

Fylkesmannen viser til at den botaniske undersøkelsen har hatt fokus på forekomsten av plantesamfunn og plantearter. Det er dokumentert at det er knyttet store skogfaglige verneverdier til en stor andel av den fjellnære barskogen. De skogfaglige verneverdiene er knyttet til alder, forekomst og kontinuitet av død ved og urørthet.

For fjellområdene er de største verneverdiene knyttet til at de er relativt store, sammenhengende og urørte, samt at de sett i sammenheng med den tilgrensende svenske nasjonalparken utgjør en stor og helhetlig økologisk og landskapsmessig helhet.

Direktoratet for naturforvaltning slutter seg til Fylkesmannen angående grunnlagsmaterialet. Registreringene kunne nok ha vært enda mer omfattende, men ut fra det materialet som foreligger, er det dokumentert store nok naturverdier til at vern kan anbefales.

Miljøverndepartementet viser til at Fylkesmannens planleggingsområde var på ca. 160 km². mens det foreliggende verneforslaget bare er på 89 km². Det viser at det i et stort område ikke er funnet naturverdier som er store nok til at arealet kvalifiserer til å inngå i vernet. Departementet slutter seg for øvrig til direktoratets vurdering.

6.3 Verneform

Flere enkeltpersoner har etter sentral høring kommet med innspill om at de stiller seg positiv til opprettelsen av Fulufjellet nasjonalpark.

Flere grunneiere går i mot vern i ulike former.

Ljørdalen utmarkslag går inn for oppretting av flere naturreservat istedenfor oppretting av en nasjonalpark.

Fulufjellet hyttegrendelag går inn for at områdene ikke vernes etter naturvernloven, men dersom nasjonalparkalternativet får gjennomslag, ber de om at det utvises romslighet med grensedragningen rundt hytteområder, turstier og turistanlegg.

SABIMA mener opprettelse av Fregn naturreservat og Fulufjellet nasjonalpark er det beste av de foreslåtte alternativene, men mener primært at det bør vurderes sammenslåing av disse til et større, uavbrutt naturreservat.

Naturvernforbundet gir sin tilslutning til opprettelsen av en større nasjonalpark og et naturreservat ved Fregn.

Statskog SF antar at med tanke på fremtidig næringsutvikling og sysselsetting i Ljørdalen, vil det i sum være mer positivt med en nasjonalpark enn med flere naturreservat. Ut fra erstatningsforutsetningene mener Statskog at en vil være mest tjent med å opprette en nasjonalpark.

Fylkeslandbruksstyret, Glommen Skog BA og en del grunneiere gir sin støtte til alternativet med opprettelse 5-7 naturreservat, men ingen nasjonalpark.

Trysil kommune støtter forslaget om Fulufjellet nasjonalpark og Fregn naturreservat, men har satt en del vilkår.

Direktoratet for naturforvaltning går inn for opprettelse av ett naturreservat og en nasjonalpark.

Miljøverndepartementet slutter seg til direktoratet.

6.4 Avgrensning

6.4.1 Fulufjellet nasjonalpark

Flere enkeltpersoner har pekt på at vinterbilveg, skråveger, hogstarealer, grøfter med mer i Bergådalen må holdes utenfor nasjonalparken. De mener grensen for nasjonalparken ved Bjørnåsen, må trekkes ovenfor søndre Bjørnåsbekken og at grensen i Girdalen må justeres av hensyn til inngrepsituasjonen.

Fulufjellet Hyttegrendelag ønsker at parkeringsplassen og gapahuken ved Fulufjellet alpenser må ligge utenfor nasjonalparken.

SB Skog og flere enkeltpersoner ønsker at arealer med yngre skog og contortaplantinger tas ut av verneforslaget.

Naturvernforbundet i Hedmark og skogutvalget i Norges Naturvernforbund mener at nasjonalparken bør utvides med en rekke konkret nevnte arealer som er klassifisert som verneverdige.

SABIMA mener avgrensingen ikke ivaretar de biologiske verdiene på en god nok måte. De mener ungskog bør aksepteres og inkluderes i verneområdene, slik at de med tiden kan vokse til og skape et sammenhengende og økologiske riktigere avgrenset område.

Fulufjellet Alpinsenter AS har arealbehov for utvikling av anlegget, og foreslår at grensen flyttes til nord for Storgnollen og østover til grensen mot Sverige.

Alpinanleggenes Landsforening mener at det i prinsippet bør være en større buffer mellom et alpinanlegg og en nasjonalpark enn hva her er lagt til grunn. De mener grensen bør justeres i samsvar med innspillet fra Fulufjellet Alpinsenter.

Statskog SF vil at grensene rundt alpinsenteret trekkes slik at det gis rom for utvidelser og vekst.

Statens landbruksforvaltning kan akseptere grensene.

Trysil kommune vil at grensene justeres slik at Fulufjellet Alpinsenter får muligheter til framtidige utvidelser basert på alpinfaglige kriterier, og at grensene trekkes slik at andelen med yngre produktiv skog og områder med fremmede treslag begrenses. Kommunen sier at det mest avgjørende for alpinanlegget, er å kunne få tilgang til toppen av Storgnollen. Dette for å kunne gi anlegget både en ny attraksjon, øke høydeforskjellene i anlegget betydelig og gi muligheter for flere nedfarter. Videre er det ønskelig også å kunne ha mulighet til å nå toppen av både Steinknøsen og FuruKnøsen for evt. framtidige tippstasjoner i heisanlegget.

Fylkesmannen er enig i at vernet i utgangspunktet ikke bør inkludere ungskog og contortaplantinger. En betydelig andel av ungskogsarealene, herunder contortaplantingene, ligger ut mot grensen til verneforslaget for nasjonalparken. På denne bakgrunnen mener Fylkesmannen at grensen bør justeres for arealer sør for Brattfjellhammaren, arealer inn mot selve Bjørnåsen helt vest i verneforslaget for nasjonalparken, samt noen justeringer i området nordre og søndre Gnollen nord for Storbekkåsen.

Fylkesmannen anser ikke vinterbilveg, skråveger, hogstarealer, grøfter med mer i Bergådalen som så landskapsmessig skjemmende at berørte arealer er uforenlig med nasjonalparkstatus. Det vil være uheldig å unnta de indre delene av Bergådalen fra nasjonalparken slik at Brattfjellområdet isoleres fra selve Fulufjellet.

Fylkesmannen viser til at det finnes betydelige arealer i den sørvestre delen av Bjørnåsberget som er nasjonalt verdifulle i skogvern faglig sammenheng. Etter fylkesmannens oppfatning ville det landskapsmessig også være uheldig ikke å innlemme hele Bjørnåsen i nasjonalparkforslaget.

Ifølge høringsuttalelsen fra grunneier er det opp gjennom årene foretatt diverse inngrep mellom Girdalsetra og Fulnebbekken. Fylkesmannen vil bemerke at grensen for nasjonalparken er foreslått lagt nord for Girdalsetra. De områdene der det er foretatt mer omfattende hogst og andre tyngre skogbrukstiltak, ligger nå utenfor nasjonalparkforslaget.

Den skogkledde lisen sør for Storgnollen-Steinknøsen, helt sør i verneforslaget for nasjonalparken, er dominert av en veksling mellom verneverdige gammelskogarealer og felt med ungskog. Her er det vanskelig å finne en praktisk grense som balanserer hensynet til å sikre verneverdig skog, samtidig som arealer med hogstinngrep i størst mulig grad holdes utenfor. Ved riksgrensa bør vernegrensen på norsk side ta utgangspunkt i punktet der grensen for nasjonalparken på svensk side treffer riksgrensen. I området sør for Storgnollen-Steinknøsen vil derfor Fylkesmannen anbefale at høringsforslagets avgrensning av nasjonalparken legges til grunn for den videre verneplanprosessen.

Fylkesmannen har forståelse for ønsket om å innlemme mer av den verneverdige skogen i verneforslaget. En omfattende økning av verneareal etter lokal høring vil være prosessuelt vanskelig og uheldig, og vil kreve ny høringsrunde. Etter fylkesmannens oppfatning er det imidlertid rom for å kunne foreta mindre justeringer, i samråd med berørte parter, uten at saken må ut på høring på nytt.

Fylkesmannen har trukket grensen for nasjonalparken slik at arealet ved enden av vegen med parkeringsplass, rundkjøring, gapahuk, toaletter og informasjonstavle blir liggende utenfor nasjonalparken.

Direktoratet for naturforvaltning støtter primært fylkesmannens tilråding når det gjelder forslaget til grenser for Fulufjellet nasjonalpark. Direktoratet vil likevel legge fram et alternativt forslag (alt 2). Dette er et innspill fra Trysil kommune i samarbeid med Fulufjellet Alpinsenter fra mai 2009, der formålet er å gi større utviklingsmuligheter rundt alpinsenteret. Til dette grenseforslaget vil direktoratet spesielt bemerke at det i området ved Furuknøsen må vurderes om ikke grensen skal følge fylkesmannens forslag, og ikke trekkes rett sørover som forslaget fra kommunen viser. Dette for å bevare mest mulig av et skogområde som er av regional viktig betydning, der lavarten furuskjell og sopparten duftskinn er funnet. Begge artene er i klassifisert som nær truet på Norsk rødliste for arter 2010.

Miljøverndepartementet visert til at i forhold til utredningsarealet er arealet som foreslås vernet betydelig redusert. Når det gjelder den sørlige delen av nasjonalparken i området nær Fulufjellet Alpinsenter, er det registrert bl.a. gammel furuskog langs vestsiden av Furuknøsen. I den skogen er det funnet en soppart og en lavart som er klassifisert som nær truet på Norsk rødliste for arter 2010. Alle tre toppene er markante landskapselementer, der særlig Storgnollen er den mest tydelige. Alle disse tre høydene markerer en tydelig overgang mellom dalen og fjellplataet Brynflået som går over i den store vidda, Fulufjellet på svensk side av riksgrensen.

Av hensyn til Fulufjellet Alpinanlegg og en helhetlig vurdering av naturverdiene i det aktuelle området, anbefaler Miljøverndepartementet en justering av grensene som gir rom for en utvidelse av alpinanlegget. Departementet legger til grunn at Fulufjellet Alpinanlegg skal kunne utvide sitt anlegg helt inn mot vernegrensen på Storgnollen og Steinknøsen. I forbindelse med detaljutformingen av alpinanlegget vil departementet understreke at det er viktig å finne fram til gode landskapsmessige løsninger. Dette gjelder spesielt for de delene av anlegget som blir plassert på Storgnollen og Steinknøsen. En bør søke å finne både en plassering, en fargebruk og en utforming som i størst mulig grad tilpasser seg landskapet.

6.4.2 Fregn naturreservat

Glommen Skog BA ønsker at privat grunn tas ut av verneforslaget for Fregn naturreservat.

Fylkesmannen viser til at det er dokumentert betydelige verneverdier knyttet til skogen på den private eiendommen i Fregn naturreservat. Dette er eid av et sameie. Ut fra en naturfaglig helhetstenkning bør Fregn naturreservat omfatte mest mulig av den bratte vestsiden som det er knyttet verneverdier til. Dette vil i så fall medføre at naturreservatet må omfatte den bratte delen øst i den private teigen. Fylkesmannen har gjort henvendelser til sameiet for å drøfte mulig frivillig vern av denne teigen, men har ikke fått noen respons fra hjemmelshaverne på dette.

En viss andel av ungszkogsarealene, herunder contortaplantingene, ligger ut mot forslag til vernegrense for Fregn naturreservat. Fylkesmannen mener derfor at grensen bør justeres for arealer i de slakere partiene inn mot brattkanten i den vestre delen av verneforslaget for Fregn,

Direktoratet for naturforvaltning støtter fylkesmannens tilråding når det gjelder forslaget til grenser for Fregn naturreservat.

Miljøverndepartementet slutter seg til direktoratets konklusjon.

6.5 Vern og bruk/næringsutvikling

Statskog SF og Hedmark Bonde- og Småbrukerlag mener de negative konsekvensene ved vern kan bli uforholdsmessig store. Bonde- og Småbrukerlaget kommenterer at gamle retter til beite og annen landbruksmessig bruk må kunne fortsett.

SB skog uttrykker sterk bekymring for den samlede belastningen på skogressursene i Ljørdalen dersom alle foreslåtte verneområder opprettes. Det påpekes at ved ytterligere vern i Ljørdalen, må avvirkningsnivået justeres og at dette vil få konsekvenser for lokal sysselsetting.

NHO Reiseliv og Destinasjon Trysil BA viser til at Fulufjellet Alpinsenter er, og vil være, en motor i arbeidet med å utvikle reiselivsnæringen i området. Det er derfor viktig at selskapets interesser ivaretas når grensene fastsettes. Destinasjon Trysil BA støtter uttalelsen fra alpinsenteret av juni 2008 om arealbehov. NHO Reiseliv og Destinasjon Trysil BA forutsetter at miljøvernmyndighetene har vilje til å bruke ressurser på markedsorientert etablering, vedlikehold og løpende produktutvikling i forpliktende samarbeid med Trysil kommune og reiselivsnæringene.

Hedmark Fylkeslandbruksstyre kommenterer at det må være mulig å ivareta formålet med vernet, samtidig som det legges vekt på næringsinteressene i området.

Trysil kommune støtter verneforslaget og begrunnelsen er kommunens ønske om å tilrettelegge for næringsutvikling og økt bosetting/hindre nedgang i bosetting i Ljørdalen og Trysil kommune for øvrig.

Fylkesmannen konstaterer at skogbruk er den viktigste næringsaktiviteten som blir berørt. Statskog SF er den største enkeltgrunneieren. Den største delen av den private grunnen er knyttet til noen få relativt store eiendommer. På Statskogs grunn er 14.000 dekar klassifisert som produktiv skog. Dersom en forutsetter at det er noenlunde tilsvarende andel produktiv skog på det private skogarealet, omfatter verneforslaget totalt ca. 20.000 dekar produktiv skog. Et eventuelt vern av dette arealet med de restriksjoner på skogbruksaktivitet som er foreslått, vil medføre noe økonomisk tap for grunneierne. Antall dekar produktiv skog som blir berørt av verneforslaget kan synes stort. Fylkesmannen vil imidlertid bemerke at mesteparten av skogen som foreslås vernet, er høyereliggende, fjellnær skog.

Etter fylkesmannens oppfatning vil ikke restriksjonene for skogbruket få vesentlige konsekvenser for lokalsamfunn og lokalt næringsliv.

Uavhengig av nasjonalparkplanen ville det ha blitt utarbeidet et verneforslag for skogarealer på Statskog SFs grunn øst i Ljørdalen, i tråd med

retningslinjer bestemt på sentralt nivå. Det er rimelig å anta at et slikt verneforslag hadde omfattet mye av de samme skogarealene som er innlemmet i nasjonalparkforslaget. Fylkesmannen viser også til at vern av 5-7 naturreservater (barskog) arealmessig trolig ikke hadde blitt vesentlig forskjellig fra det som nå ligger inne i nasjonalparkforslaget.

Direktoratet for naturforvaltning viser til at markedsorientert etablering, vedlikehold og løpende produktutvikling i forpliktende samarbeid med kommunen ligger utenfor direktoratets fagfelt. Det vises imidlertid til prosjektet "Naturarven som verdiskaper". Direktoratet har registrert at det er stor interesse for verdiskapingsprogrammet. Dersom rammene for programmet blir utvidet, vil det være muligheter for at verdiskapingsprosjekter med tilknytning til Fulufjellet kan søke.

Miljøverndepartementet viser til at det i prosjektet "Naturarven som verdiskaper" ikke er aktuelt å ta opp nye prosjekt. Departementet slutter seg for øvrig til Fylkesmannens og direktoratets vurderinger.

6.6 Merknader til verneforskriftene

6.6.1 Kulturminner

Miljøverndepartementet vil bemerke at det forutsettes et tett samarbeid mellom kulturminnemyndighetene og forvaltningsmyndighetene i forvaltningen og behandlingen av enkeltsaker knyttet til kulturminner innenfor verneområdene. Departementet vil understreke at inngrep, istandsetting og skjøtsel knyttet til kulturminner som er fredet i medhold av kulturminneloven, bare kan skje etter særskilt tillatelse fra kulturminnemyndighetene. Slike tiltak knyttet til forvaltning av kulturminner må avklares med forvaltningsmyndigheten for verneområdene slik at det ikke oppstår konflikt med verneformålet.

6.6.2 Matloven

Miljøverndepartementet legger til grunn at i spesielle tilfeller hvor det er behov for å sette inn tiltak etter lov av 19. desember 2003 nr. 124 om matproduksjon og mattrygghet mv. (matloven) vil dette kunne dispenseres for etter de generelle dispensasjonsbestemmelsene i verneforskriften. En eventuell dispensasjon skal iverksettes uten opphold i henhold til de tiltak loven krever.

6.6.3 Verneformålet

FRIFO mener at forvaltningsmyndighetene ofte tolker begrepet "tradisjonelt og enkelt friluftsliv" for snevert, og at "nye" former for friluftsliv blir ekskludert fra områder. De mener derfor at friluftslivet bør komme inn som et eget strekpunkt: - å sikre allmennhetens tilgang til naturopplevelse

gjennom utøving av et enkelt og miljøvennlig friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging.

Direktoratet for naturforvaltning viser til at i forhold til FRIFOS kommentar om begrepet "tradisjonelt og enkelt friluftsliv" er denne nå endret i henhold til ny mal, der begrepet naturvennlig friluftsliv nå brukes.

Miljøverndepartementet viser til at friluftsliv er en del av verneformålet slik FRIFO foreslår. Departementet slutter seg for øvrig til direktoratet.

6.6.4 Dyreliv

SABIMA mener det er rimelig at det på norsk side innføres samme verneforskrifter med hensyn til jaktrestriksjoner, forbud mot reinbeite, riding og lavflyging, slik Dalarnas län antyder i den lokale høringen. SABIMA mener at å avsette jaktfrie områder også er i tråd med tidligere vurderinger og vedtak i Stortinget.

Direktoratet for naturforvaltning viser til at i Stortingsmelding nr 62 (1991-92) *Ny landsplan for nasjonalparker og andre større verneområder i Norge*, står det at det bør vurderes om totalt jaktforbud bør innføres i enkelte av de resterende nasjonalparkene. Dette er for Fulufjellet vurdert til ikke å være aktuelt eller ønsket fra lokalt hold, og det er gjennom verneplanprosessen vurdert unødvendig med et slikt forbud.

Direktoratet finner å ta inn i begge forskriftene et punkt om "Skadefelling av store rovdyr i samsvar med gjeldende lovverk", for å ha en klar hjemmel til å drive skadefelling dersom det skulle dukke opp situasjoner som krever slik rask iverksettelse.

Miljøverndepartementet slutter seg til direktoratets vurderinger.

6.6.5 Ferdsel

FRIFO forutsetter at "til fots" også gjelder på ski og andre former for miljøvennlig ferdsel. De har forståelse for at det kan være behov for omlegging av stier. De vil imidlertid presisere at en slik omlegging må være godt begrunnet og at omlegging skjer i nært samarbeid med de som bruker stien og de som eventuelt vedlikeholder den.

Direktoratet for naturforvaltning bemerker at begrepet "til fots" gjelder både "med og uten ski".

Miljøverndepartementet viser til at når det gjelder regulering av ferdsel, slutter departementet seg til bestemmelsen som gir mulighet for å regulere organisert ferdsel og ferdsel som ikke skjer til fots, dersom ferdselen kan skade naturmiljøet. Gjennom arbeidet med forvaltningsplanen vil

forvaltningsmyndigheten kunne avklare nærmere hva slags typer ferdsel dette kan være, hvor i landskapet og for hvilke naturtyper og arter det er mest sårbart og når på året det kan være mest konfliktfylt. Departementet slutter seg for øvrig til direktoratets konklusjon.

6.6.6 Motorferdsel

FRIFO mener det er riktig å redusere eller begrense motorferdsel i utmark til et minimum. Verneforskriften bør kun åpne for det som er ytterst nødvendig, og at det gjennomføres en streng forvaltningspraksis.

Länsstyrelsen i Dalarna påpeker at det bør være samme lavflygingshøydebestemmelse på svensk og norsk side.

Forsvarsbygg mener at det ikke bør legges begrensninger på lavflygingsaktivitet i en eventuell Fulufjellet nasjonalpark.

Statens landbruksforvaltning (SLF) mener at det under § 3 pkt 6.2 i forskriften til nasjonalparken og i § 4 i forskriften til naturreservatet må tas inn følgende: ”motorferdsel for transport av syke/skadde dyr i medhold av lov om dyrevern. Kjøretøy som benyttes skal være skånsom mot markoverflaten. Det skal gis melding til ansvarlig oppsyn for verneområdet i forkant av kjøring.”

Fylkesmannen viser til den arbeidsgruppen som er nedsatt for å avklare spørsmålet om Forsvarets behov for lavtflyging. Fylkesmannen mener det er naturlig at dette spørsmålet avgjøres i den sentrale behandlingen av verneforslaget.

Direktoratet for naturforvaltning viser til at forslaget fra Statens landbruksforvaltning (SLF) om muligheter for utfrakt av syke/skadde dyr er imøtekommet. Det er per dato ingen beiting av husdyr innenfor de foreslåtte verneområder.

Når det gjelder lavtflyging har utvalget som diskuterer lavtflygingsproblematikken ikke endelig konkludert. Det er fra svensk side ønsket at tilgrensende verneområder på norsk side av Fulufjellet har samme lavtflygingsgrense som i den svenske nasjonalparken. Direktoratet ønsker å opprettholde fylkesmannens forslag til grense, men ser at forsvaret har spesielle behov og åpner derfor for at forsvaret kan utøve nødvendig lavtflyging.

Det åpnes også for at det etter søknad kan gis dispensasjon til oppkjøring av nye skiløyper i tråd med forvaltningsplanen.

Miljøverndepartementet

Det vises til at det i verneforskriftenes § 3.6 b, c, e og f er åpnet for at det kan gis tillatelse til bruk av motorferdsel til ulike formål. Der hvor bestemmelsene uttrykker at transporten primært skal skje ved bruk av beltekjøretøy på snødekt mark eller med lufttransport skal det ved vurderingen av den enkelte søknad legges til grunn at transporten fortrinnsvis bør skje med beltekjøretøy på snødekt mark eller med lufttransport. Transport på barmark er kun aktuelt når transport med beltekjøretøy på snødekt mark eller lufttransport er vanskelig gjennomførbart, og forutsetter at slik transport er vurdert å kunne gjennomføres uten skader på viktige verneverdier, naturtyper eller leveområder for arter.

Departementet slutter seg for øvrig til direktoratets vurderinger og konklusjoner.

6.7. Forvaltning av verneområdene

6.7.1 Forvaltningsplan

NHO Reiseliv viser til Regjeringens reiselivsstrategi og forventer at den legges til grunn for det videre arbeidet og at arbeidet med en forvaltningsplan iverksettes umiddelbart etter at et mulig verneforslag er fattet.

Glommen Skog BA ber om at grunneiere blir representert i utarbeidelsen av forvaltningsplanen.

Älvdalen kommun kommenterer at ferdselssystemet som går på tvers av riksgrensen må samordnes i forvaltningsplanen for nasjonalparken. Merkingen av stier og skispor bør være lik på begge sider av riskgrensen.

Trysil kommune ønsker forvaltningsplanen gir rom for verdiskapning og vil at utarbeiding av forvaltningsplanen skjer parallelt med vedtaket om vern, sånn at de to planene kan sees i sammenheng. Kommunen vil søke om å få ansvaret for utarbeiding av forvaltningsplanen. Planen må synliggjøre både de kommersielle forretningsmulighetene som en nasjonalpark kan gi og muligheter for sysselsetting og bosetting i hele dalføret.

Fylkesmannen ser det som viktig å trekke lokalsamfunnet aktivt med i forvaltningen. På denne bakgrunnen vil Fylkesmannen anbefale at det opprettes et rådgivende kontaktutvalg så raskt som mulig etter et eventuelt vernevedtak.

Direktoratet for naturforvaltning viser til at når det gjelder forvaltningsplan har det vært dialog mellom kommunen, Fylkesmannen og direktoratet om hvordan denne prosessen skal kjøres. Direktoratet har åpnet for at

forvaltningsplanen kan utarbeides lokalt i nært samarbeid med Fylkesmannen, men det er ikke endelig avgjort lokalt hvordan dette skal skje, og når arbeidet blir igangsatt.

6.7.2 Forvaltningsmyndighet

Glommen Skog BA ber om at grunneiere blir representert i et eventuelt rådgivende utvalg.

Hedmark Bonde- og småbrukarlag bemerker at forvaltningen av nasjonalparken bør skje lokalt.

Trysil kommune søker om å få status som forvaltningsmyndighet.

Fylkesmannen legger til grunn at siden det er nasjonale verneverdier som skal forvaltes, blir Fylkesmannen forvaltningsmyndighet, men han ser det som viktig å trekke lokalsamfunnet aktivt med i forvaltningen. Direkte kontakt med grunneiere, kommune og ulike brukergrupper vil være viktig som en del av den løpende forvaltningen. På denne bakgrunnen vil Fylkesmannen anbefale at det opprettes et rådgivende kontaktutvalg så raskt som mulig etter et eventuelt vernevedtak.

Direktoratet for naturforvaltning viser til at inntil det eventuelt gjøres endringer i sentrale føringer på hvem som skal være forvaltningsmyndighet, vil Direktoratet for naturforvaltning tilrå at Fylkesmannen blir forvaltningsmyndighet for Fulufjellet nasjonalpark, gjerne gjennom en lokalt plassert nasjonalparkforvalter.

6.7.3 Oppsyn

Direktoratet for naturforvaltning viser til at Statens naturoppsyn (SNO) har det overordnede ansvaret for statlig naturoppsyn i alle verneområder, og er tillagt myndighet etter naturmangfoldloven, viltloven, friluftsløven, motorferdselloven, laks- og innlandsfiskekloven, kulturminneløven og deler av forurensningsloven.

Direktoratet vil understreke at det er viktig å få et samordnet og helhetlig statlig naturoppsyn i regionen, og opprettelsen av den foreslåtte nasjonalparken bør ses i sammenheng med tidligere innmeldt behov for styrket oppsyn i sørlige deler av Hedmark, bl.a. i Hemmeldalen naturreservat og foreslått Sølén landskapsvernområde. Også SNOs arbeid med skadedokumentasjon og bestandsregistrering av rovvilt må ses i sammenheng med oppsynsbehovet i det nye verneområdet. Det er samtidig viktig at det legges vekt på å få til et godt samarbeid med eksisterende lokale oppsynsordninger for å sikre god lokal forankring og gode faglige relasjoner.

Direktoratet tilrår på denne bakgrunn at det opprettes en lokal SNO-stilling i området, som ses i sammenheng med øvrige oppsynsbehov i regionen.

6.7.4 Miljøverndepartementets kommentar til forvaltning

Miljøverndepartementet understreker at lokal medvirkning er viktig i utarbeidelsen av en forvaltningsplan. Naturmangfoldloven § 35 (nasjonalparker) siste ledd stiller krav om at utkast til forvaltningsplan skal legges fram samtidig med vernevedtaket. Fordi denne vernesaken er forberedt etter naturvernloven av 1970, der det ikke var et slikt krav, kommer overgangsbestemmelsene i naturmangfoldloven § 77 til anvendelse. Fylkesmannen har i 2010 utarbeidet et utkast til forvaltningsplan. Endelig godkjent forvaltningsplan skal foreligge senest innen 1. juni 2013. Det framtidige nasjonalparkstyret slutfører arbeidet med forvaltningsplanen, før den legges fram til godkjenning av Direktoratet for naturforvaltning.

Miljøverndepartementet viser til at det er besluttet gjennom behandlingen av Prop. 1 S (2009-2010) at dersom flertallet av berørte kommuner i store verneområder ønsker forvaltningsmyndigheten, skal det skje gjennom et interkommunalt opprettet verneområdestyre. Hvis ikke kommunene ønsker slik myndighet, skal Fylkesmannen forvalte verneområdet. I dette tilfellet ligger nasjonalparken innenfor en kommune, Trysil, og kommunen har gitt uttrykk for at den ønsker å være forvaltningsmyndighet for området. Departementet går derfor inn for å opprette et politisk sammensatt nasjonalparkstyre for Fulufjellet nasjonalpark. Departementet vil komme tilbake til den endelige sammensetningen av styret.

Inntil nasjonalparkstyret er etablert og konstituert skal Fylkesmannen i Hedmark ha forvaltningsansvaret. Det vil bli ansatt nasjonalparkforvaltersom skal ivareta sekretariatsfunksjonen til styret. Inntil nasjonalparkforvalter tilsatt, skal Fylkesmannen i Hedmark ivareta denne funksjonen.

Miljøverndepartementet er enig med Direktoratet for naturforvaltning i at det er behov for et samordnet og helhetlig oppsyn i de nye verneområdene, og er enig i at det er viktig å få til et godt samarbeide med eksisterende lokale oppsynsordninger. Etablering av oppsyn vil være avhengig av den økonomiske utviklingen og budsjettsituasjonen.

Miljøverndepartementet viser også til at informasjon er en viktig del av forvaltningen av verneområdene våre og vil være en viktig oppgave for et eventuelt framtidig nasjonalparkstyre. Dette må også sees i sammenheng med etablering av forvaltningsknutepunkt for verneområdene. Departementet vil understreke at videre utvikling av nasjonalparksentra og eventuelt andre informasjonsknutepunkt må skje innenfor de til en hver tid gjeldende budsjetttrammer.

6.8 Erstatning

En grunneier ber om erstatning gjennom makeskifte med Statskog

Trysil kommune ber om at grunneierne får muligheten til makeskifte med Statskog.

Statens landbruksforvaltning bemerker at det ikke kommer fram av verneforslaget om det er gjort noe for å tilby private grunneiere annet areal til erstatning, for det areal som foreslås vernet. De ser det som en stor fordel om grunneierne kan tilbys makeskifte som erstatning for det areal som går ut av drift.

Fylkesmannen viser til muligheten for å søke om erstatning for økonomisk tap som følge av opprettelse av nasjonalpark og naturreservat.

Direktoratet for naturforvaltning viser til at makeskifte er en form for erstatning som kun har blitt brukt på naturreservater, ikke områder som har blitt vernet i henhold til nasjonalparkplanen. Direktoratet ber om at Miljøverndepartementet avklarer denne problemstillingen. Erstatning til eiere og rettighetshavere i verneområdene fastsettes i medhold av ny lov om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven), jf. §§ 50 og 51. I medhold av naturmangfoldloven § 50 kan det kreves erstatning for økonomisk tap når et vernevedtak medfører vanskeliggjøring av igangværende bruk.

Miljøverndepartementet viser til at erstatningsregler etter den nye naturmangfoldloven innebærer like erstatningsregler for både nasjonalpark, landskapsvernområde og naturreservat. Det vil være virkningen av vernevedtaket for den enkelte grunneier eller rettighetshaver som er avgjørende for erstatningsspørsmålet, ikke hvilken vernekategori som er benyttet. Utbetaling av eventuelle erstatninger vil følge prosedyrer i samsvar med reglene i naturmangfoldloven.

Når det gjelder spørsmålet om makeskifte så finner departementet ikke grunnlag for å åpne opp for en slik ordning innenfor dette området.

Miljøverndepartementet
tilrår:

Forskrift om vern av Fulufjellet nasjonalpark og Fregn naturreservat, fastsettes i samsvar med vedlagte forslag (vedlegg 1 og 2).